

Veliki korak naprijed za Bosnu i Hercegovinu

Piše: Roderick Moore

Iako u Bosni i Hercegovini preovladavaju duboke političke podjele, građani ove zemlje mogu se s pravom ponositi onim što su postigli od potpisivanja Dejtonskog mirovnog sporazuma u novembru 1995. godine.

Brčko Distrikt, koji se nalazi na rijeci Savi na sjeveru Bosne i Hercegovine, jedan je od primjera gdje je ostvaren značajan napredak. Po završetku rata, Brčko je bila uništena zajednica – rastrgana podjelama i raseljenošću, fizički opustošena i progonjena sjećanjima na jezive zločine i zvjerstva. Zbog svog strateškog položaja na stjecištu puteva koji povezuju različite dijelove Bosne i Hercegovine, kao i BiH sa Hrvatskom i Srbijom, pitanje Brčkog bilo je jako osjetljivo, a sporenja oko njega bila su tako duboka da strane u Dejtonu nisu mogle pronaći rješenje. Na kraju su se dogovorile da uspostave Međunarodni arbitražni tribunal, sastavljen od međunarodnih i domaćih pravnih eksperata, koji će odlučiti o sudbini Brčkog.

Tribunal je 1999. godine donio Konačnu odluku kojom se bivšoj općini Brčko daje poseban status. U teritorijalnom smislu, Brčko bi i dalje pripadalo i Federaciji i Republici Srpskoj, dvama entitetima od kojih se sastoji Bosna i Hercegovina. Međutim, Tribunal je naložio da entiteti delegiraju sve ovlasti koje su prethodno imali nad Brčkim novom, samoupravnom, multietničkom Distriktu. Već više od 12 godina, grad i okolno područje pod upravom su lokalno izabranih zvaničnika uz podršku međunarodnog supervizora.

Supervizor ima široke ovlasti, uključujući i pravo da donosi obavezujuće odluke. On je zadužen za pružanje pomoći u povratku izbjeglica, promoviranje demokratske i multietničke

vlasti i oživljavanje ekonomije u ovom području.

Postao sam šesti supervizor za Brčko u septembru 2010. godine, i poput mog neposrednog prethodnika, tu dužnost sam obavljao uporedo sa dužnošću prvog zamjenika visokog predstavnika za Bosnu i Hercegovinu.

U protekloj deceniji i po, Brčko je uspostavilo multietničke institucije, a u područje Distrikta vratio se značajan broj izbjeglica. U Distriktu postoji integrirani obrazovni sistem, a u mnogim sferama socijalnog, političkog i ekonomskog života, Brčko je postalo uzor ostatku Bosne i Hercegovine.

Upravo zbog te izuzetne liste postignuća – koja su ostvarena zbog snage duha i vrijednog rada građana Brčkog i pomoći koju im je pružilo posvećeno osoblje Ureda supervizora u Distriktu – međunarodna zajednica smatra da vodeći ljudi Distrikta treba da preuzmu punu odgovornost za vođenje vlastitih poslova.

Međunarodna zajednica je do ovog zaključka došla nakon iscrpnih konsultacija sa građanima Brčkog i njihovim predstavnicima te sa vlastima na entitetskom i državnom nivou.

Imajući sve ovo na umu, 23. maja sam – uz gotovo jednoglasnu podršku Upravnog odbora Vijeća za provedbu mira – odlučio da se od kraja augusta ove godine obustavi obavljanje svakodnevnih dužnosti supervizije. Visoki predstavnik je također odlučio da do tog datuma treba biti zatvoren i Ured za provođenje Konačne arbitražne odluke u Brčkom.

Obustava supervizije u Brčkom je veliki korak na dugačkom putu Bosne i Hercegovine ka potpunom poslijeratnom oporavku. On odražava stvarni napredak koji je već postignut u Distriktu i u zemlji, a istovremeno stvara uvjete u kojima je moguće postići daljnji napredak. Ne bih donio ovu odluku da stav međunarodne zajednice nije bio da vlasti u Brčkom sada imaju institucionalne kapacitete i političku volju da preuzmu punu odgovornost da služe građanima Distrikta.

Odluka o suspenziji supervizije je dobra vijest za građane Brčkog i dobra vijest za građane Bosne i Hercegovine. To je odmjeran i praktičan odgovor na do sada postignuto i omogućava daljnji napredak.

Ovaj potez odražava odlučnost međunarodne zajednice da podrži oporavak Bosne i Hercegovine tako što će joj pomoći da izgradi institucionalne kapacitete koji joj omogućavaju da ide naprijed vlastitim snagama – te da se povuče u stranu kada se ti kapaciteti izgrade.

Ovakvim potezom ustavni poredak Bosne i Hercegovine približio se poretku u normalnim demokratskim zemljama u Evropi i nadam se da na taj način daje važan poticaj daljnjim naporima BiH u pravcu evroatlantskih integracija.

Naravno, građani Brčkog mogu računati na stalnu podršku i angažman međunarodne zajednice. Upravni odbor Vijeća za provedbu mira i OHR će pratiti i, po potrebi, pomagati daljnji razvoj situacije u Distriktu. OSCE i EUFOR će zadržati prisustvo na terenu, a Delegacija Evropske unije će u sljedećih nekoliko mjeseci otvoriti ured u Brčkom.

Problema još uvijek ima i ne treba ih minimizirati. U Brčkom, kao i u ostalim dijelovima Bosne i Hercegovine, političke podjele otežavaju borbu s pošastima kriminala, korupcije, nepotizma, neefikasne administracije, siromaštva i nezaposlenosti. Desetine miliona finansijskih sredstava koja bi trebala biti usmjerena ka stimuliranju ekonomije Distrikta i otvaranju novih radnih mjesta ostaju neupotrijebljena zbog nepostizanja dogovora o načinu na koji bi se trebala potrošiti. Zapošljavanje u javnim ustanovama podliježe nepotizmu, „namještanju“ poslova putem poznanstava i podmićivanju. Distrikt ima ogromnu administraciju i građani mi često govore kako osjećaju da nemaju nikakvog utjecaja na donošenje odluka. Građani imaju osjećaj da su moćnici na pozicijama iznad zakona.

No, međunarodna zajednica ima povjerenja da će lideri u Brčkom prevazići ove i druge izazove. Zadržani su brojni zaštitni mehanizmi u slučaju da stvari u Brčkom neočekivano krenu u pogrešnom smjeru.

Supervizija je suspendirana, nije okončana i može biti ponovno aktivirana, ukoliko to bude potrebno, iako se nadam i ne očekujem da će do toga doći. Nadalje, visoki predstavnik zadržava sve svoje ovlasti, uz potpunu podršku Vijeća sigurnosti UN-a, nad cijelom teritorijom Bosne i Hercegovine, uključujući i Brčko.

Uz to, Tribunal sa svojim brojnim ovlastima – ista ona institucija čijim su odlukama uspostavljeni supervizija i Brčko Distrikt – i dalje postoji. U skladu s Konačnom odlukom, Tribunal će nastaviti da postoji sve dok ne budu ispunjeni uvjeti za njegovo zatvaranje. A ovaj tribunal ima široke ovlasti. U slučaju ozbiljnog nepoštivanja Mirovnog ugovora od strane jednog ili drugog entiteta, Tribunal ima zakonske ovlasti da izmijeni Konačnu odluku sukladno potrebama, uključujući i pravo da dio ili kompletan Distrikt stavi pod isključivu kontrolu drugog entiteta, ukoliko to bude potrebno.

Možda je najvažnije da najviša pravosudna instanca u BiH – Ustavni sud – također ima sve ovlasti, u skladu s Ustavom BiH, da donese odluku u slučaju spora u vezi sa statusom i ovlastima Brčko Distrikta.

Međutim, međunarodna zajednica se nada da neće biti potrebe za korištenjem ovih zaštitnih mehanizama. Brčko je i ranije služilo kao primjer i može biti primjer i u budućnosti. Stanovnici Distrikta su pokazali da su odlučni, bez obzira kakve bile prepreke, u namjeri da idu naprijed ka prosperitetnoj i sigurnoj budućnosti. Zajedno sa drugim predstavnicima međunarodne zajednice, spreman sam da pružim svaku vrstu pomoći koja građanima Brčkog još uvijek može zatrebati da bi ostvarili ovakvu budućnost.